

MINISTERSTWO ROLNICTWA
i ROZWOJU WSI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI
ŻYWNOŚCIOWEJ

NR
20

RYNEK ŚRODKÓW PRODUKCJI I USŁUG DLA ROLNICTWA

stan i perspektywy

ISSN 1231-286X

**RAPORTY
RYNKOWE**

PAŹDZIERNIK 2001

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Rynek nawozów mineralnych – *A. Zalewski, J. Mieczkowski*
- III. Rynek środków ochrony roślin – *J. Mieczkowski, S. Pruszyński*
- IV. Rynek maszyn rolniczych – *J. Pawlak*
- V. Rynek usług – *A. Klementowski*
- VI. Rynek energii – *J. Pawlak, A. Zalewski*
- VII. Rynek nasion – *T. Oleksiak*
- VIII. Kredyty – *A. Zalewski*

**Przy publikowaniu fragmentów raportu oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Raport przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel: 827-36-64

AUTORZY:

prof. dr hab. Aldon Zalewski
• IERiGŻ •
Tel.: (0 22) 827-24-00

dr Albin Klementowski
• IERiGŻ •
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 420

dr inż. Jan Mieczkowski
• MRiRW •
Tel.: (0 22) 623-16-12

dr inż. Tadeusz Oleksiak
• IHAR • Radzików
Tel.: (0 22) 725-44-83

prof. dr hab. Jan Pawlak
• IBMER • Warszawa
Tel.: (0 22) 849-09-74

prof. dr hab. Stefan Pruszyński
• IOR • Poznań
Tel.: (0 61) 867-92-22

mgr Lucyna Mieszkowska
• IERiGŻ •
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 595

Raport zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 18.09.2001 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Marian Brzóska (sekretarz), Tadeusz Chrościcki, Eugeniusz Gorzelak, Teresa Jabłońska-Urbaniak, Wojciech Józwiak,
Ryszard Kreft, Ewa Król-Pol, Jan Małkowski, Krzysztof Materko, Bożena Nowicka, Roman Urban, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejny raport wydany będzie w kwietniu 2002 r.

W serii Raporty Rynkowe w najbliższym czasie ukaza się:

1. Rynek pasz /10/ • październik 2001,
2. Rynek mięsa /21/ • październik 2001,
3. Rynek mleka /21/ • październik 2001,
4. Rynek drobiu i jaj /20/ • październik 2001,
5. Rynek zbóż /21/ • listopad 2001,
6. Rynek ziemniaka /20/ • listopad 2001,
7. Rynek rzepaku /20/ • listopad 2001,
8. Rynek owoców i warzyw /19/ • listopad 2001,
9. Rynek cukru /20/ • grudzień 2001,
10. Popyt na żywność /2/ • grudzień 2001,
11. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /14/ • grudzień 2001,
12. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /21/ • kwiecień 2002,
13. Rynek ziemi rolniczej /5/ • lipiec 2002.

Prenumerata roczna Raportu (2 zeszyty) wynosi 30 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do
Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. 984, 00-950 Warszawa. Tel. (0 22) 826 50 31 wew. 685, faks 827 19 60
e-mail: ierigz@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>

1. Rynek środków produkcji i usług w I połowie 2001 r. funkcjonował w warunkach pogarszającej się sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych. Dekoniunkturę w rolnictwie pogłębiła stabilizacja cen większości produktów rolnych, przy dynamicznie rosnących cenach środków produkcji dla rolnictwa. Wskutek znacznego rozwarcia niekorzystnych nożyc cen, środki produkcji relatywnie podrożały wobec produktów rolnych oraz obniżył się poziom dochodów uzyskiwanych przez rolników. Spadek zainteresowania rolników kredytami preferencyjnymi, wystąpienie anomalii agroklimatycznych oraz ogólne pogorszenie sytuacji produkcyjnej i ekonomicznej gospodarstw – zmniejszyły popyt na środki produkcji i usługi oraz zahamowały niezbędne inwestycje modernizacyjne w rolnictwie, co jest szczególnie niekorzystne wobec konieczności dostosowania rolnictwa do standardów UE. Ogólny stan koniunktury w rolnictwie był gorszy niż w tym samym okresie ubiegłego roku.

2. Zużycie nawozów mineralnych pod zbiory 2001 r. (według wstępnych wyników GUS) wyniosło 90,7 kg NPK na 1 ha użytków rolnych i było o 5,7% wyższe niż w 2000 r. Obniżyło się natomiast zużycie nawozów wapniowych i wyniosło około 94,0 kg CaO na 1 ha użytków rolnych. Spadek zużycia był wynikiem obniżki dotacji do nawozów wapniowych.

Ceny nawozów mineralnych w pierwszym półroczu 2001 r. wzrosły średnio o 9,8%, przy dużym zróżnicowaniu wzrostu cen poszczególnych rodzajów nawozów. Wzrost cen nawozów azotowych wyniósł 17,8% i kilkakrotnie przekroczył wskaźnik inflacji (3,2%). Ceny pozostałych nawozów wzrosły o 4,9%.

Nastąpiło pogorszenie relacji cen produktów rolnych do cen nawozów mineralnych. W 1998 r. na zakup 1 kg NPK należało wydatkować równowartość 2,9 kg pszenicy, w 1999 r. już 3,3 kg, w 2000 r. 2,8 kg, a w pierwszym półroczu 2001 r. 3,0 kg pszenicy. Korzystniej kształtowały się relacje cen nawozów mineralnych do cen żyta i ziemniaków. W 2000 r. na zakup 1 kg NPK należało wydatkować równowar-

tość 4,8 kg żyta i 4,9 kg ziemniaków. W I połowie 2001 r. 3,7 kg żyta i 4,3 kg ziemniaków. Pod zbiory 2002 r. przewiduje się utrzymanie obecnego poziomu zużycia nawozów mineralnych, tj. około 90 kg NPK; może natomiast nastąpić dalszy spadek zużycia nawozów wapniowych.

3. Na podstawie wstępnych szacunków podaż środków ochrony roślin w 2001 r. wyniesie ponad 8800 ton w przeliczeniu na substancję biologicznie czynną i będzie się kształtować na poziomie zbliżonym do roku ubiegłego. W I półroczu br. podstawę zaopatrzenia rolnictwa stanowiły nadal środki ochrony roślin produkcji krajowej (59,5%).

W ogólnej strukturze podaży środków ochrony roślin zwiększył się udział preparatów owadobójczych i grzybobójczych, zmniejszył się natomiast udział preparatów chwastobójczych i pozostałych. Liczba zarejestrowanych preparatów w br. wzrosła do 1079, w tym środków o niższej toksyczności i ograniczonym ujemnym oddziaływaniu na środowisko.

Ceny środków ochrony roślin w I półroczu br. wzrosły średnio o około 2%. Poprawiły się relacje cen produktów rolnych do preparatów w ochronie ziemniaków, na poziomie roku ubiegłego utrzymały się w przypadku pszenicy i rzepaku, a w ochronie buraków cukrowych uległy dalszemu pogorszeniu.

4. Popyt na fabrycznie nowe środki mechanizacji rolnictwa jest wciąż stosunkowo niewielki.

Od czerwca 2000 r. do czerwca 2001 r. wzrost cen większości maszyn rolniczych mieścił się powyżej wzrostu wskaźnika cen towarów i usług. W czerwcu 2001 r. ceny środków mechanizacji rolnictwa, wyrażone w jednostkach wagowych pszenicy były od 13% do 37% wyższe niż przed rokiem oraz do 18% wyższe aniżeli w grudniu 2000 r. Potaniały natomiast w relacji do żywca wieprzowego, a podrożały wobec mleka.

W 2001 r. w porównaniu do stanu z 2000 r., wyraźnie niższa była produkcja ciągników, przyczep, rozrzu-

ników obornika, sadzarek do ziemniaków, obsypników, sieczkarń polowych, maszyn do zbioru ziemniaków i innych. Gwałtownie spadła produkcja dożarek bańkowych. Wzrosła w tym samym okresie produkcja kultywatorów, rozsiewaczy nawozów mineralnych, siewników nasion, opryskiwaczy ciągnikowych, kosiarzy, kombajnów zbożowych, pras zbierających do słomy i siana oraz parników węglowych.

W strukturze ciągników dostarczonych na rynek w 2000 r. dominowały pojazdy o mocy silnika od 18 do 37 kW (67% całkowitej sprzedaży). Ciągniki importowane (16,6% ogółu dostaw) stanowią uzupełnienie podaży krajowej, zwłaszcza w przedziałach mocy, w których produkcja krajowa jest niewystarczająca.

5. Obniżył się popyt na usługi dla rolnictwa. Wartość usług rolniczych i transportowych nabytych przez rolników indywidualnych w 2000 r. osiągnęła prawie 1,7 mld zł. Szacuje się, że w 2001 r. nastąpi zmniejszenie popytu na usługi produkcyjne o 1%, podczas gdy w roku poprzednim popyt na usługi zmalał o około 2,5%. Spadek popytu na usługi wynikał z kilkuletniego wzrostu cen usług, z obniżenia produkcji i coraz trudniejszej sytuacji dochodowej rolników.

Wzrósł potencjał podaży usług rolniczych. Zwiększa się liczba zakładów usług maszynowych, transportowych i weterynaryjnych oraz usług inseminacyjnych. Nasila się konkurencja firm usługowych, działających w warunkach ograniczonego popytu. Około 50% podaży usług świadczą rolnicy-usługodawcy, tworząc nieformalną sieć usługową.

Ceny usług rolniczych w I półroczu 2001 r. wobec pierwszej połowy ub. r. wzrosły o 7,1%. W 2000 r., jak i w I półroczu 2001 r. najbardziej rosły ceny usług inseminacyjnych (po 14,6%), wskutek obniżenia dotacji budżetowych do tych usług. Usługi mechaniczne potaniały w relacji do produktów roślinnych zarówno w 2000 r., jak i w I półroczu 2001 r. Usługi weterynaryjne potaniały wobec większości zbywanych produktów zwierzęcych

w 2000 r., a w I połowie 2001 r. wobec żywca wieprzowego. Usługi inseminacyjne w I półroczu 2001 r. zdrożały w stosunku do produktów zwierzęcych. W 2002 r. można oczekiwać zahamowania spadku popytu na usługi dla rolnictwa.

6. W 2001 r. nastąpił wzrost zużycia nośników energii w rolnictwie. Udział paliw stałych jest wciąż wysoki i wynosi około 42% ogółu bezpośrednich nakładów energii w rolnictwie. Najważniejszym paliwem stałym w rolnictwie pozostaje nadal węgiel.

Zużycie gazu ziemnego w rolnictwie polskim pozostaje na niskim poziomie 0,3% ogółu nakładów energii. Zużycie paliw ciekłych w rolnictwie było większe niż przed rokiem o około 2-3%. Łączny udział paliw ciekłych w nakładach energii ogółem wynosił około 48%, z tego na oleje napędowe przypadło około 31%. Zużycie energii elektrycznej w rolnictwie było niższe.

W okresie od czerwca 2000 r. do czerwca 2001 r. ceny paliw pochodzących z przerobu ropy naftowej rosły poniżej stopy inflacji. Wyższą od wskaźnika cen towarów i usług dynamikę wzrostu miały w tym okresie ceny energii elektrycznej i węgla kamiennego. Nośniki energii łącznie były w czerwcu 2001 r. o 6,1% droższe niż przed rokiem. Podrożały one w relacji do pszenicy i mleka, a potaniały w relacji do żywca wieprzowego.

7. W okresie 1997-2001 nastąpiło poszerzenie oferty hodowlanej materiału siewnego. W produkcji nasiennej dominowały tendencje spadkowe. Podaż zakwalifikowanych nasion w 2000/01 r. była o 9,2% mniejsza niż w roku poprzednim. Najbardziej zmniejszyła się produkcja nasion żyta, pszenicy jarej i owsa.

W 2001 r. powierzchnia plantacji nasiennych żyta utrzymała się na poziomie zeszłego roku, nieznacznie zmalał areal produkcji nasiennej pszenicy ozimej. Zmniejszyła się znacząco powierzchnia zasiewów nasiennych zbóż jarych. Silne tendencje spadkowe dominują także w produkcji nasion roślin motylkowych i strączkowych. Produkcja sadzeńców pozostała na tym samym poziomie, wzrosła natomiast powierzchnia plantacji nasiennych kukurydzy i traw. Sprzedaż nasion zbóż, w stosunku do roku poprzedniego, zmniejszyła się o około 5%. Zahamowany został regres w sprzedaży sadzeńców. Udział nasion kwalifikowanych w zasiewach zbóż w 2001 r. wynosił 13,5%, a ziemniaków 1,7%. Analogiczne tendencje występują na rynku roślin warzywnych. W stosunku do ubiegłego roku ilość zarejestrowanych odmian wzrosła o około 10%, a o jedną trzecią zmniejszyła się powierzchnia plantacji nasiennych i produkcja nasion.

Niekorzystnie ukształtował się bilans handlu zagranicznego nasionami. Zmiany cen były niewielkie, wzrosły nieznacznie ceny nasion zbóż jarych i roślin strączkowych. Nato-

miast ceny sadzeńców były o około 30% niższe niż w 2000 r.

8. Z kredytów obrotowych na zakup rzeczowych środków do produkcji rolnej w 2001 r. skorzystało 220 tys. gospodarstw, gospodarujących na powierzchni ponad 3 mln ha użytków rolnych. Maksymalna kwota preferencyjnego kredytu na 1 ha użytków rolnych wynosi 358,2 zł. Oprocentowanie kredytów obrotowych dla rolników obniżyło się do 6,8% w skali roku.

Kredyty inwestycyjne udzielane były w 12 liniach kredytowych. Od 23 sierpnia 2001 r. obniżono oprocentowanie kredytów inwestycyjnych. W zależności od linii kredytowej kształtuje się ono od 4,25% do 10,63% w skali roku.

Na obszarach dotkniętych skutkami klęsk żywiołowych, uruchomione zostały kredyty „klęskowe”, zarówno obrotowe jak i inwestycyjne. W ich udzielaniu zastosowane zostały specjalne preferencje (oprocentowanie kredytów wynosi 4,5% w skali roku, okres spłat wydłużono do 4 lat, a okres zaciągania kredytów wydłużono do 30 czerwca 2002 r.). Kredyty inwestycyjne udzielane są do wartości odtworzeniowej środków trwałych, od 2-4 mln zł na okres do 8 lat, z karencją spłaty kapitału do 2 lat, przy oprocentowaniu 4,5% w skali roku. ARiMR zapewnia wystarczającą ilość środków na kredyty inwestycyjne i obrotowe służące likwidacji skutków klęsk żywiołowych.

SUMMARY

1. In the first half of the year 2001 the market of agricultural inputs and services faced deteriorating economic situation of the farms. Unfavourable situation in agriculture was even worse as the prices of majority of agricultural products stabilised. Unfavourable price scissors ratio diverged further. Reflecting that agricultural inputs become expensive versus agricultural products. Moreover the level of agricultural incomes declined. Declining farmers' interest in preferential credits, extraordinary weather fluctuations and deterioration of economic situation and production performance of the farms resulted in decline of demand for agricultural inputs and services and jeopardised necessary investments aimed at modernisation of agriculture, which is particularly unfavourable in perspective of the accession to the EU. Overall level of prosperity in agriculture was down from the relevant period of the year 2000.

2. The use of mineral fertilisers under the 2001 crops (according to preliminary estimates of the Central Statistical Office) increased by 5,7% and totalled 90,7 NPK/ha. Contrary the use of lime (CaO) declined to about 94,0 kg NPK per 1 hectare of agricultural land, which reflected decline in the level of subsidies paid to lime.

The prices of mineral fertilisers in the first half of the year 2001 increased in average by 9,8%, with a great degree of variation among particular fertilisers. The prices of nitrogen fertilisers increase by 17,8% (several times higher than the inflation rate - 3,2%), while the prices of other fertilisers increased by 4,9%.

The price relations of agricultural products to mineral fertilisers deteriorated. While in 1998 in order to buy 1 kg of NPK it was necessary to sell an equivalent of 2,9 kg wheat and 3,3 kg in 1999 then 2,8 kg in the year 2000, in the year 2001 the ratio increased to 3,0 kg of wheat per 1 kg of NPK. In the year 2000 a farmer had to sell an equivalent of 4,8 kg of rye and 4,9 kg of potatoes for 1 kg of NPK. In the first half of the year 2001 the respective figures were as follows, 3,7 kg of rye

and 4,3 kg of potatoes. The level of fertiliser use under the harvest of 2002 is expected to remain unchanged at circa 90 kg of NPK/ha. The use of lime is expected to decline further.

3. On the basis of preliminary estimates the supply of chemicals in the year 2001 is forecast to exceed 8800 thousand tons in terms of active substance, which would be close to the level observed in the previous year. Contributing 59,5% domestic chemicals dominated total supplies of chemicals.

The share of pesticides and fungicides in the structure of chemicals supply increased contrary to the share herbicides and other chemicals. The number of registered chemicals in the current year increased to 1079, including those of lower toxicity and limited negative impact on the environment.

The prices of chemicals in the first half of the year 2001 increased in average by about 2%. The price relations of potatoes versus chemicals improved, those of wheat and rapeseed reminded unchanged and in case of sugar beet deteriorated further.

4. The demand for brand new agricultural machinery is still relatively low.

The increase in prices of majority of agricultural machinery observed over the period of June 2000 - June 2001 exceeded the inflation rate. The machinery prices in June 2001 expressed in kg of wheat were from 13 to 37% higher from those observed a year ago and by 18% higher than in December 2000. On the other hand in relation to pork the prices declined, while in relation to milk increased.

The production of agricultural tractors, trailers, manure spreaders, potato planters, grass choppers, potato harvesters and other machinery in the year 2001 is significantly lower as compared to the year 2000. The production of bucket milking plants sharply declined. At the same time the production of cultivators, mineral fertiliser spreaders, grass cutters, seed drills, seed broadcasters, field

sprayers, grain harvesters, straw and hay presses, and coal heaters increased.

Contributing 67% the tractors with engine power from 18 to 37 kW dominated the structure of agricultural tractors supplied to the market in the year 2000. Imported tractors (16,6% of supplies) are supplementing domestic supplies, particularly in those segments of power where domestic production does not meet demand.

5. The demand for agricultural services declined. The value of agricultural and transportation services purchased by individual farmers in the year 2000 totalled close to 1,7 bill PLN, i. e. 2,5% less than in the previous year. The demand in this respect is forecast to decline by 1% in the year 2001. Such decline resulted from increase in the prices of services observed for several years, decline in agricultural production and deteriorating financial situation of the farmers.

The potential capacity of supplies of agricultural services increased. The number of contractors providing machinery services in the field of machinery, veterinary and insemination increased. The competition among the contractors, facing limited demand, is strengthening. About 50% of total service supply is provided by farmers-contractors that create an informal network.

The prices of agricultural services in the first half of the year 2001 increased by 7,1% as compared to the previous year. The highest increase concerned the prices of insemination (14,6%), which resulted from the abolishment of budget subsidies. In the year 2000 and in the first half of the year 2001 the prices of machinery services declined in relation to the prices of crop products. Veterinary service prices declined in relation to the prices of majority livestock products in the year 2000, while in the first half of the year 2001 some increase was observed here. The demand for agricultural services is forecast to decline further in the year 2002.

6. The use of energy carriers in the year 2001 increased. The contribution of solid fuel is still high and amounts to

42% of total energy use. Coal still remains as the most important solid fuel in agriculture.

The prices of fuels obtained in processing of petroleum over the period of June 2000 – June 2001 were increasing slower than the inflation rate. On the other hand the prices of electricity and coal showed higher dynamics than the inflation rate. Overall increase in the prices of energy carriers in June 2001 to June 2000 averaged 6,1%. The relative prices of energy carriers increased versus the prices of wheat and declined in relation to the prices of pork.

7. Trading offer of seed material over the period of 1997-2001 has been systematically growing. But seed production was feature with downward trend. The supply of certified seeds in the 2000/01 season was lower by 9,2% as compared to the previous season. The deepest decline was observed in the production of certified seeds of rye, spring wheat and oats.

The area of certified rye seed production in the year 2001 reminded unchanged, while in case of winter wheat some contraction was reported. Remarkable decline was observed

in case of the production of certified seeds of spring grain varieties. It was similar in case of legumes. The production of potato seeds reminded unchanged, while the production of certified seeds of maize and grasses increased. The sales certified grain seeds declined by 5% as compared to the previous year. The regress in the sales of certified potato seeds has been hampered. The contribution of certified seeds in grain plantings in the year 2001 amounted to 13,5% and to 1,7% in case of potato plantings. Similar tendencies are observed on the market of vegetable seeds. The number of registered vegetable varieties increased by 10% while the production of certified seeds declined by 1/3.

The balance of foreign trade in seeds turned unfavourable. The price changes were negligible, i. e. the prices of spring grain seeds and legume seeds slightly increased. On the other hand the prices of potato seeds declined by 30% as compared to the year 2000.

8. About 220 thousand farms operating on the area exceeding 3 mill ha of agricultural land has taken advantage of the credits for the purchase

agricultural inputs in the year 2001. The upper limit for preferential credit per 1 ha of agricultural land is fixed at 358,2 PLN. The interest rate charged on short-term credits for farmers declined to 6,85 per annum.

The investment credits were broken down into 12 credit lines. Since the 23rd of August 2001 the interest rates charged on investment credits were lowered and ranged depending on the credit line from 4,25 to 10,63 per annum.

So-called “disaster credits” (short-term and investment credits) were available on the areas affected with disasters. Such credits are granted on special preferential rules (interest rate 4,5% per annum, repayment period extended up to 4 years, availability of the credits extended by 30th of June 2002). The investment credits are granted up to the replacement value of fixed assets, with an amount of 2-4 mill PLN for the period of 8 years at i. r. of 4,5% per annum. There is also a possibility to delay the prepayment period by 2 year. The Agency for Modernisation and Restructuring of Agriculture entirely assures the funds for the ‘disaster credits’.